

„Az jó hírért, névért...” Magyarország a Göteborgi Könyvvásáron

Svédország észrevette, hogy a svéd krimik, a svéd könnyűzene és a svéd számítógépes játékok igen kelendők külföldön, és az országra irányítják a figyelmet. Tömegével kezdték ezeket „gyártani”s rajtuk keresztül maradandóbb szellemi, kulturális, tudományos vagy egyéb értékeiket is „el tudják adni”.

Ezt a megfigyelést támasztják alá *Gunnar Nirstedt*nek, a *Bonniers* kiadó munkatársának szavai, aki a Göteborgi Könyvvásáron a magyar program keretében annak a kerekasztal beszélgetésének egyik vendége volt, melyen rajta kívül még *Gunnar Ardelius*, a svéd írószövetség (Sveriges Författarförbund) elnöke, és *Szentmártoni János*, a Magyar Írószövetség elnöke vettek részt. Gunnar Nirstedt szerint ugyanis a svéd kriminek köszönhető, hogy a külföldi kiadók figyelme a svéd irodalom felé irányult, s hogy a svéd irodalom népszerűvé vált külföldön.

A beszélgetésen szó esett a svéd-magyar kapcsolatokról, a könyvkiadásról, lehetőségekről és nehézségekről, és persze tervekről. A találkozón a résztvevők megtalálták egymással a hangot, s az így kialakult légkör kedvez annak, hogy ki-ki a tettek mezejére lépjen. Sok megfontolandó észrevétel hangzott el. Különösen érdekesnek találtam, amit Gunnar Nirstedt a svéd krimi kapcsán elmondott, egybeeseng azzal, amit már jómagam is megfigyeltem. Nevezetesen azt, hogy a svédek mindent el tudnak adni, sőt olyan színben tudnak feltüntetni, mintha minden, amit csinálnak, az Nobel-díjra érdemes termék lenne, legyen az svéd húsgombóc, Volvo gépkocsi, vagy svéd krimi. Mindegy, hogy miről van szó, a lényeg az, hogy svéd, s ez több, mint a minőség garanciája.

Arra gondoltam, hogy nekünk, magyaroknak, sok mindent meg kellene tanulnunk ahhoz, hogy sikeresek legyünk. Hogy az irodalomnál maradjunk; a svédek nagyon ügyesen kihasználták a svéd krimi iránti érdeklődést. Eladtak belőle egy csomót, plusz még olyan könyveket is, amelyeket egyébként aligha fedezett volna fel a külföldi közönség. Nem tudom, mi magyarok mikor leszünk ilyen elegánsan könnyedek, agyafúrtak és magabiztosak, hogy szellemi termékeink iránt nemcsak az érdeklődést tudjuk felkelteni, de bármit el tudunk adni, még azt is, aminek értéke ugyancsak kétes. Sőt nemcsak, hogy el tudjuk adni, hanem ráadásul az országra tudjuk irányítani a figyelmet, persze pozitív értelemben. Ami ugyancsak ránk férne manapság.

Volna mit beszélni arról, hogy ez miért nem így működik nálunk, de most csak annyit szögezzünk le; van még mit tanulnunk. Ha azonban a Göteborgi Könyvvásáron való szereplésünket nézzük, azt is megállapíthatjuk, hogy mégsem olyan reménytelen a helyzetünk, s némi erőfeszítéssel, átgondolt stratégiával, összefogással mi is eredményt tudunk elérni.

Magyarország a *Balassi Intézet* rendezésében pavilonnal és különböző előadásokkal vett részt a vásáron. Célunk az volt, hogy a svéd közönségnek bemutassuk a magyar irodalom gazdagságát és sokszínűségét határon innen és határon túl. A svédek által kedvelt és jól ismert szerzők további népszerűsítése mellett az is cél volt, hogy olyan kortárs magyar írókra, költőkre is felhívjuk a figyelmet, akiket eddig még nem ismerhetett meg a svéd közönség. A Balassi Intézet, egy erre az

alkalomra készült svéd nyelvű ajánlót is megjelentetett, amelyben a következő kortárs szerzők szerepelnek: *Fehér Béla, Hász Róbert, Háy János, Kiss Judit Ágnes, Lipcsey Emőke, L. Simon László, Szentmártoni János, Szécsi Noémi, Tar Károly, Temesi Ferenc és Tóth Krisztina.*

Részvételünk egyik mottója az volt, hogy az irodalom mércéje nem lehet politikai értékrend. A program összeállítását ezért szakmai szempontok vezérelték. Ezzel együtt nincs szó arról, hogy kerülni kell a kényes témákat. A könyvvásár szellemével harmonizál a gondolat, hogy nincsen kényes téma. Bármilyen szóba kerülhet ha nagyobb összefüggésbe helyezzük. A vásáron politikai témák is felvetődnek, ha azok nem a napi pártpolitika szintjén rekednek meg. Így volt ez a *Médiatörvény és szólásszabadság* című, a vitaszínpad keretében megrendezett programmal is, mely olyan kérdést vetett fel, amely egy tágabb kontextusba illeszkedik, nevezetesen az irodalom és szólásszabadság kérdéskörébe. Ez a kérdéskör a könyvvásár témái között is szerepelt. A pódiumbeszélgetésen a témáról *Kovács Zoltán*, kulturális kapcsolatokért felelős államtitkár tartott bevezetőt. Ezután kezdődött a vita, melynek résztvevői Kovács Zoltán mellett *Cecilia Wikström*, a svéd Liberális Néppárt EU parlamenti képviselője, és *Mats Johansson*, az Európa tanács tagja, a Moderaterna párt parlamenti képviselője voltak. A beszélgetést *Gabriel Byström*, a Göteborgs Posten kulturális rovatának vezetője moderálta. A vita természetesen megosztotta a közönséget. A lényeg mégis az volt, hogy olyan témát vetettünk fel, amiről a svéd média gyakran egyoldalúan tájékoztat, illetve amiről a svédek vajmi keveset tudnak. Fontos, hogy azok, akik a vitát meghallgatták, maguk formálhattak véleményt, s nem csupán a médiára kellett hagyatkozniuk.

A legtöbb szakmai programunkra szombat délután került sor. A programok szinte végig teltház előtt zajlottak, még álltak is az eredetileg körülbelül harminc személyre méretezett teremben, pedig a vásár területén ugyanabban az időben számtalan program zajlott.

A három meghívott íróval—*Szécsi Noémi, Fehér Béla, Szentmártoni János* folytatott beszélgetés színes volt, *Maria Larsson*, a moderátor mind a három íróval megtalálta a megfelelő hangot. A közönség még szívesen hallott volna többet is, vagyis a programra szánt időkeret túl rövid volt.

A vásár központ témájához illeszkedett az északi írókat, többek közt Tranströmert fordító *Jávorszky Bélával* való beszélgetés. Szó esett Tranströmerről és más svéd írókról, néhány izgalmas „műhelytitokra” is fény derült. *Márky Ildikó* műfordító és *Svante Weiler* kiadó magas színvonalú, ugyanakkor színes szakmai beszélgetést folytatott *Esterházy Péter* írói munkásságáról, mely a közönséget is lekötötte. Látszott, hogy mindketten alaposan felkészültek, s az is, hogy szakmai szempontokon kívül nem nagyon kívánnak egyéb szempontokat vinni a beszélgetésbe.

Ezek után került sor a már korábban említett kerekasztal beszélgetésre, mely - mint már említettem - olyan témákról szólt, melyek egyaránt fontosak mind a svédek, mind a magyarok számára. Jól követhető, lendületes beszélgetés tanúja lehetett a közönség, melyet *Lipcsey Andersson Emőke* író vezetett.

A könyvvásár utolsó napján a skandináv országokban működő magyar kiadók, nyomtatott vagy digitális irodalmi lapok, hálózatok képviselőivel, irodalmárokkal

kal találkozhatott a vásáron sétálgató közönség spontán beszélgetések keretében. Jó lett volna, ha nemcsak a közelben lakók tudnak eljönni. Az *Ághegy* lapfolyamat *Gál Zoltán*, a *HungaroFans* csapatát *Sall László* képviselte. Jelen volt még *Kádár Péter* költő, *Maria Larsson*, a *Felis* könyvkiadó vezetője és *Hasse Nylén*, a Budapestről szóló könyv szerzője. Könyveivel ott volt *Ove Berglund*, Tóth Árpád díjas műfordító, a *Brända Böcker* kiadó vezetője, aki szombaton minden programunkat követte, s hozzászólásával is gazdagította.

A magyar pavilon frekventált, szembeötlő helyen volt, így sokan észrevették, elsétáltak mellette, benéztek, érdeklődtek mind szakmabeliek, mind pedig a nagyközönség. A pavilonban elhelyezett könyveket sokan lapozgatták. Jó arányban szerepeltek a svéd és a magyar nyelvű könyvek, melyeket a Balassi Intézet küldött, illetve amelyeket a pavilon a *Sällskap för Ungersk Litteratur* egyesülettől kapott kölcsön. A svéd nyelvű tartalmas, és mutatós katalógust, mely csupa, Svédországban még ismeretlen kortárs szerzőt mutat be, szívesen vitték magukkal a látogatók. A pavilon falait díszítő fóliákon olyan írók portréi szerepeltek, akiknek művei már svéd fordításban olvashatóak. A fóliákról a látogatók pozitív és negatív véleményeket is megfogalmaztak. A falak díszítése azonban egyértelműen magára vonta a figyelmet.

Amit sokan hiányoltak az az volt, hogy a könyveket nem lehet megvásárolni.

Népszerű volt a pavilonnál, az első nap végén rendezett szerény kis fogadás magyar borral, pogácsával, csokoládéval. Nem mellékes, hogy valamennyi termék magyar volt. Igen szerencsés, hogy ezen az eseményen jelen volt *Kovács Zoltán*, társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkár. Az itteni magyar egyesületek képviselőin kívül *Bengt Halse* tiszteletbeli konzul is ott volt.

A pavilon életét színesítette, hogy a szombati programok szereplői néhány órát a pavilonnál is eltöltöttek, így velük is beszélhetett, aki éppen arra járt. A vásár négy napja alatt a pavilonnál többen is szolgáltatást vállaltak és odaadóan, lelkesedéssel látták el feladatukat.

A változatos program, az odaadás és a lelkesedés nem maradt visszhang nélkül. A könyvvásár előtti napokban azzal keresett meg a könyvvásár kommunikációs igazgatója, hogy annyira gazdagnak és változatosnak találják programunkat, hogy azt honlapjuk főoldalára teljes egészében kiteszik. Mindezt annak fényében kell látnunk, hogy a vásáron összesen 3446 program és 2420 résztvevő előadó szerepelt. Nyugodtan állíthatjuk tehát, hogy mind a szakma, mind a nagyközönség észrevett minket.

A Göteborgi Könyvvásáron való részvételünk példája azt igazolja, hogy érdemes színvonalas programokkal jelen lenni kiemelt eseményeken, mert nem marad el a visszhang, magunkra vonhatjuk a figyelmet. A jó szereplés és az elismerés pedig jelentős mértékben hozzájárul Magyarországra pozitív megítéléséhez.

Lipcsy Andersson Emőke

író, költő, műfordító,

a 2012-es Göteborgi Könyvvásár svédországi koordinátora